

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

Pomozimo
da list izlazi
na 6 strana

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSКИH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

Okupljanje naše omladine

Svi mi, koji želimo i radimo na tome, da naš emigrantski pokret izadje iz dosadašnje rezerve i da se trgne iz dosadašnjeg mrtvila, svi mi koji smatramo da je u našoj emigraciji potreban preporod i da se ona počne baviti radom, koji proizlazi iz jasno ocrtane emigrantske ideologije, u kojoj je sa par riječi rečeno sve što mi hoćemo, sa velikom radošću pročitali smo vijest o okupljanju naše omladine u Zagrebu. Mnogi je od nas pomislio pri tome: Bolje ikada nego nikada!

Svima, koji sa pažnjom prate emigrantski pokret, bit će poznato, da je već ranije bilo pokušaja organizovanja emigrantske omladine, šta više, da je u našim većim emigrantskim centrima postojala organizovana emigrantska omladina u sekcijama pojedinih organizacija. Znamo i to, da je vijek tog omladini najzlost bio kratak i da je nestala sa pozornice još prije nego li su njen rad i njen glas došli do izražaja u našoj emigraciji. Zašto? Možda zato, što je u omladine vrela krv, što je ona impulzivnija, sa više inicijative i odlučnosti, spremna na sve pa i na žrtve, pa nije kao takova kod starijih naišla na razumijevanje, a još manje na podršku.

Budjenje naše omladine mora se svakoga najugodnije dojmiti, osobito pak danas, kad naša emigracija, organizovana u emigrantskim društvima u glavnom stagnira i zauzima »stav iščekivanja«.

Da bi naša omladina, prije nego li da maša, svome radu, u tome uspijela, ona treba da zna što hoće. S time mora već u početku biti na čistu. Kompromisa ovdje nema i ne može biti!

Omladina mora biti složna, jer će u protivnom slučaju i ovaj pokušaj pasti u vodu pa će se opet čekati »zgodna prilika« ili koji događaj, koji nam neće ići u prilog, i za trenutak nas osvijestiti, pa da opet zauzmemo »stav iščekivanja«. Samo takova omladina doći će u našoj emigraciji do izražaja, samo na taj način zauzeti u našoj emigraciji mjesto, koje joj ide. Stariji će morati omladini ustupiti mjesto kraj sebe, jer je omladina svježija, još neiscrpljena, puna snage, poleta i volje za rad.

Što se naša omladina budi — i ako kasno — i što se čuje njen glas, to je dobro i za sve nas utješno, jer su stariji premoreni i bez onog poleta, a koji bi trebao da prožimlje svakoga u borbi oko postizavanja našeg cilja. Taj polet može da nadomjesti i da vrati samo omladina.

Današnja omladina, koja je odrasla i odgojena u novom duhu, koja sve drukčije shvaća, jer je liberalnija, vidi u predstavnicima društva jedino saradnike. Stoga je naša omladina slobodnija, svoje misli i ideje otvoreno izražava, usudjuje se čak i kritizirati, što joj se zamjerava i uzima za zlo. Stoga će netko nazvati omladinu neposlušnom, nediscipliniranom, nezadovoljnom itd. I to samo zato, jer neće i ne može uvijek aplaudirati i prihvaćati ono, što recimo, neko od starijih predloži ili zaključiti. Današnja omladina se ne slaže sa zastarjelim metodama. Ona stoji na stanovištu, da njen rad ne mora biti skučen samo u društvenim prostorijama, između četiri zida. Naša omladina ima sva prava i sve kvalifikacije kao i stariji, da uz njih vodi odlučujuću riječ u našem emigrantskom pokretu, u našoj borbi. I to s punim pravom, jer je i ona prošla kroz kalvariju stradanja, kroz tamnice i logore. Zar iz sredine naše omladine iz Julijske Krajine nisu nikli junaci i heroji. Nije li zar naša omladina dala Gortana, Bidovca, Bratuža i tolike druge?

Omladini, koja je na tako vidan i ubjedljiv način dokazala da je sposobna boriti se i za Pravdu doprinášati svaku žrtvu, valja širom otvoriti vrata i dati joj prilike da se istakne, ne u toliko, da se može reći,

da omladina živi i da postoji, već i na djelu. Omladina to želi, ona to hoće, omladina to mora!

Omladina naše emigracije treba da stupi na pozornicu i da na svoja pleća preuzme teret emigrantske borbe, jer starijih polako nestaje, a neki se i povlače.

Nije namjera predbacitati starijima, jer su oni za tih 10—15 godina života naše emigracije mnogo, vrlo mnoga učinili. To valja lojalno priznati. Ali valja otvoreno reći i to, da su u svom radu i grešili isto tako, kao što će grešiti i mladi. Naša omladina međutim, koja je i do sada saradivala sa starijima, imala je prilike da uoči razne greške i da uvidi pogrešan put, kojim se išlo, pa joj neće biti teško izabrati si put, kojim mora poći. U toliko je dakle i njen položaj lakši, jer pred sobom ima iskustvo, jednu dobru školu.

Niko neka ne misli, da se ovdje postavlja granica između starih i mladih, ili da je riječ o nekoj borbi između njih. Ne, toga ne smije biti i nije potrebno. Ide se samo za tim, da se omladini, koja se budi, pruži prilika da se istakne da djelu i u borbi za prava našega naroda, za ostvarenje zajedničkih ciljeva i ideala. Pri tome neka ne bude zamjere, što se ukazuje na greške starijih. Jer ako želimo uspjeha, moramo biti iskreni i istini u oči pogledati.

Valja imati na umu, da omladina naše emigracije nije što i omladina kojeg doma-

ćeg, recimo patriotskog društva. Naša omladina, t. j. emigrantska ima svoj poseban zadatak, izvršenje kojeg je skopčano sa mnogim teškoćama, i teško prolaznim putovima. Kako će riješiti taj problem i kako će preći taj put, to je poglavlje za sebe. Nije li omladina sama u stanju da riješi taj problem, ona ne smije stati, već mora naći puta i načina, da doprinese njegovu rješavanju. Naša omladina ima i u budućnosti da kaže svoju riječ. Za to vrijeme ima da se spremi, kako bi bila sposobna za žrtve, koje se od nje budu tražile, na žrtve, koje od njih traži sama stvar. Žrtve u pravom smislu te riječi.

Krajnje je vrijeme, da naš emigrantski pokret oživi. Oživiti će ga jedino svijesna, borbeno i neustrašiva omladina.

Neka zato pokušaj omladine u Zagrebu ne ostane lokaliziran. Neka ne ostane samo kod pokušaja. Odbacimo stav »iščekivanja« jer to nije pravi put! Zar smo toliko godina čekali i toliko vremena izgubili da u danom momentu zauzmemo stav iščekivanja? A što ima da čekamo tim stavom iščekivanja? Možda bolja vremena, kada ćemo opet čekati zgodnu priliku, pa da zauzmemo ponovno stav iščekivanja.

Omladino u se! Probudi se, kaži svoju riječ! Omladino trgni se, preni iz sna sve one, koji spokojno spavaju i čekaju! Omladino na posao, u borbu, jer tvoje vrijeme je tu!

Tri velike vojne v dveh desetletjih

Zadnji dve desetletji posega Italija od vseh evropskih držav najbolj vneto preko svojih meja. Sprva, v svetovni vojni, je bilo treba sicer to poseganje šele nekoliko izrezati in izsiliti. Kasneje pa so njeni posegi postali že nekoliko samo ob sebi umevni, »utemeljeni« po vsem notranjem političnem in gospodarskem razvoju in celo organizirani vnaprej. Važno je sedaj prepoznati ali so bile vse te akcije preko meja države, večinoma vojaškega značaja, državi v korist, ali bi se morda iz vsega našel kak drug izhod, ki bi morda imel druge, celo ugodnejše posledice za Italijo v vseh ozirih, zlasti v moralnem in gospodarskem pa tudi v političnem. Mislimo pri tem le na tri velike vojaške posege v dveh desetletjih: svetovna vojna, abesinska ekspedicija in sedaj poseganje v špansko državljansko vojno, kjer stoji Italija kot zastopnica in braniteljica takomenovane nacionalne, fašistične Španije. Nekoliko pogledov nazaj in pa v položaj, nam bo deloma razjasnilo to vprašanje.

Izmed evropskih velesil je bila Italija skoraj zadnja, ki se je notranje enotno organizirala ter ustvarila skupno politično in gospodarsko organizacijo države na vsem polotoku. Ta enotnost in pa zunanji vplivi kapitala, zlasti na razvoj industrije, so jo prav kmalu privedli do neke točke, kjer je morala stopiti v borbo z drugimi kapitalističnimi velesilami, zlasti ko je prej že spoznala, da iz svoje zemlje ne more zadostiti vsem velikim zahtevam in potrebam razvoja, ko je spoznala, da je njena lastna produkcija, pa tudi konzum, ob istočasnem nizkem nivoju mas, v skoro fevdalnem sistemu, prepričala. Kapital je v industriji prenesel kratkoma ves sistem od zunaj, kolonjski sistem v kmetijstvu pa je posredno s tem tudi ostal. Tesnost v razvoju je postajala vedno večja zlasti še, ko je vedno bolj naraščalo število prebivalstva. Najna posledica tega je bila, da se ob danih nespremenjenih notranjih razmerah ubere pota, po katerih so šle vse kapitalistične velesile že prej. A Italija je to storila v čisto drugih okoliščinah. Iskanje »prostora pod soncem« je postalo tudi za Italijo »življenski« problem. Ta potreba je pognala Italijo v svetovno vojno, v Libijo, v Abesinijo, danes pa v Španijo. To »iskanje« pa se v danih okoliščinah še ne bo končalo in zaključilo. Pogledati moremo le relief, ki ga je dal Mussolini vklesati v mramornato ploščo na Imperialni cesti (Via dell'Impero) v Rimu in ki kaže meje do katerih mora segati rimski imperij, to je do »mej, ki jih je obsegal stari Rim v času svoje največje moči za Trajana v I stoletju po Kr. Prišli smo do tega, da je prevzel v izvrševanju ta program fašizem, po svojem vodji.

Toda ta pot ni lahka in okoliščine pod katerimi se izvaja in naj bi se izvajal ves program, so vse prej kot ugodne, bolj rečeno: vedno bolj in bolj nasprotne ciljem fašistične zunanje sile. Nasprotja so zunanja in notranja, to je taka, ki se javljajo v odnosu Italije do drugih držav in pa taka, ki izvirajo iz notranjih razmer, zlasti vsled položaja, ki ga zahteva taka borba v notranjosti države in posledice, ki jih pušča vsak tak poseg znotraj države.

Poglejmo na kratko le notranje posledice zadnjih vojn in vojaških akcij, pri katerih je na en ali drug način morala sodelovati vsa država, ali vsaj čuti vojno stanje. Zunanji uspehi Italije niso bili veliki, še daleč ne taki, da bi zadovoljili in zadostili vsem zahtevam. Notranji položaj pa je bil po vojni naravnost strašen. Neorganiziranost, lakota, štrajki, moralna depresija, nezadovoljstvo... Kriza, ki je po vojni nastala, je dobila naravnost revolucionaren značaj. Notranji dolg je narasel od 15.718 milijonov 1 avg. 1914 na 89 milijard koncem vojne, zunanji pa na 4,5 milijard. Škoda je pustila vojna za 12 milijard, 750.000 padlih, nad milijon invalidov, vse to je večalo nezadovoljstvo do skrajnosti. Vojna je dalje uničila pet najrodovitnejših provinc, novo pridobljene pokrajine pa so zahtevale le žrtve. Ker so se afriške province med vojno skoro odtujile, jih je bilo treba na novo pridobiti z vojaško akcijo. Socialno povojno razvalino je nekaj let uspevanja le deloma popravilo. Na dnu se je vleklo v bistvu vse zlo, ki ga je vojna pustila in udarilo na dan ob ponovni krizi zadnjih let ter jo še povečalo. Lahko je tudi, da se država od vojne dalje ni več mogla postaviti na temelj razvoja, ampak razkroja, ki jo je počasi, a gotovo gнал v nove in težke čase.

Sledila je »ekspedicija« v Abesinijo, ki je drugič zahtevala skrajno napetost vse države na vseh poljih ob doprinasanju novih žrtev. Edina afriška svobodna država, kjer so si sicer evropske velesile razdelile »interesne sfere«, je padla, a notranji razkroj se je pri napadalcu nadaljeval. Notranji dolgovi so zopet poskočili na nad 120 milijard, zunanji na 30—40 vstevši one, ki so nastali med obema vojnama. Čeprav ljudske žrtve niso bile v primeri z »uspehom« tako velike, je abesinska vojna zahtevala strašne izgube in žrtve. Za leto in čez je zastal ves gospodarski razvoj in vse je bilo usmerjeno v eno. Kdaj se bodo vse te investicije izplačale, je vprašanje. Eno je jasno, da so danes posledice negativne in težke ter so za mnogo poslabšale notranji položaj v vseh ozirih, zlasti pa so odprle še bolj oči ljudem, ki so začeli spregledovati smer in značaj fašistične politike in oblasti. Danes ni rešen še niti eden od problemov, ki bi se moral rešiti. Rešilo se

VELIKE SVEČANOSTI U PULI

U KOJIMA SU DEFILIRALI ISTARSKI SELJACI

Pula, jula 1937. — U Puli je 11 o. mj. održana velika svečanost sa seljacima. Tog dana su sakupili u Puli oko 10 hiljada seljaka u narodnim nošnjama. Prisutan je bio duca di Spoletto, Angellini, predsjednik Konfederacije zemljoradnika i svi vojni i civilni dšlčnici.

U areni su održani govori, a iza toga se formirala povorka sa simboličkim kolima i natpisima, medju kojima su se isticali natpisi: — Vogliamo Duce in Istria — (Hoćemo dučeta u Istri!)

Tog dana je bila i izložba vina. Upada u oči da su na tu svečanost doveli većinom seljake iz talijanskih gradića i ono par sela (Šišana, Bala, Galizane, Vodnjana), ali je bilo i nekoliko naših u narodnim nošnjama, a naročito su se isticali Perojci.

PREMETAČINA RADI PARADE U RIMU

Vodice, jula 1937. — Kao je svuda kod nas vodjena velika propaganda da naše žene i ljudi idu u narodnim nošnjama u Rim na poklonstvo, tako je bilo i u našem selu. Kod nas su se oduzvali jedino dvojica, i to Hrvatini Franjo, trgovac i njegova sestra, ali i oni pod pritiskom njihova šogora Fakina iz Livada.

Ali i to je imalo svoj uobičajeni završetak. Karabinjeri su, naime, proveli premetačinu u kući njihova ujaka Ribarića, jer da se on tobože protivio da Hrvatini i njegova sestra idu u Rim. Nisu mu, naravno ništa našli, pa su mu strogo zaprijetili da se ne miješa u njihove poslove.

Ribariću su pred malo vremena oduzeli dozvolu za dućan i gostionu.

je morda le nekaj industrijskih in finančnih mogotcev, ki so z vojno in po vojni dobili novih možnosti za plasiranje svojih kapitalov. Ljudstvo je padlo za stopnjo nižje pod večji pritisk in prišlo še ob zadnjo svobodo.

Mednarodni položaj je bil ob abesinski vojni izredno napet in le slučaj, lahko rečemo, je rešil Evropo pred katastrofo. Ta pa ni bila odstranjena, ampak se je kmalu znova pokazala in to ob španski državljanski vojni, ki se je do danes razvila v pravo mednarodno vojno, v katero je posegla tudi Italija pod geslom obrambe sveta pred boljševizmom, a z željo da pride do španskih bogastev in spodrine tekmece z morij, ki jo obdajajo. Sedaj smo sredi te vojne in posledic v teh razmerah še ne moremo predvidevati, zlasti ne zunanjih, da se ne vštujemo, kot smo se ob abesinski vojni. Eno pa je, da Italijo to stne, do sedaj že okoli 7 milijard, da mora vzdrževati armado 100.000 ljudi, da padajo žrtve (samo v eni bitki pri Madridu jih je padlo več kot po uradnih poročilih v abesinski vojni), da je število invalidov izredno visoko in da se notranji položaj slabša in slabša. Tudi če si Italija zagotovi zmago v Španiji, ali pa generalu Francu pripomore do nje, bo njeno gospodarstvo in vpliv le začasen in se ne bo nikoli splačal z ozirom na ogromne žrtve, ki jih zahteva od Italije. Svet se razvija in nemogoče je, da bi razvoj po končani vojni zastal. Zlasti je nemogoče, da bi bil svet vedno pod takim pritiskom sile, kot je danes.

Ogromne žrtve, ki jih je italijansko narodno gospodarstvo v zadnjih dveh desetletjih žrtvovalo zato, da se v razvoju ni ganilo naprej, temveč šlo nazaj, da se je položaj mas poslabšal, bi se dale investirati brez dvoma lepše in boljše v prospek ljudstva, kot pa so se z vojnami in pa že s samimi pripravami zanje. Toda to so le materialne izgube. Fašizmu je treba priznati, da je znal politično razgibati mase italijanskega ljudstva do skrajnosti in vpreči njegovega duha v neki smeri. Posebno vprašanje pa je, če je taka »uniforma« duha v taki obliki kot se izvaja, res v smislu razvoja. Vsa ta vprašanja, ki gredo iz glavnega, nam po dvajsetih letih borbe ene velesile za »prostor na soncu«, jasno kažejo, kako so se vsi važni problemi države rešavali tako, da so kljub vsem žrtvam problematični, negotovi. Že to je težka ugotovitev. Po vsemu pa, kar smo navajali, pa lahko sklepamo, da so bili problematično rešavani, ampak celo rešavani negativno in v škodo države. Tako bodo vse tri velike vojne, ki so se pred nami odigrale in ki se odigravajo, ostale pečat na generaciji, ki ni našla drugega načina iz zagate, kakor to, da je ljudstvo pognala v smrt in uničevanje.

NAŠA EMIGRACIJA

Na naš članak: »Podjela rada a ne ideološka podjela« primili smo ove članke i objavljujemo ih uz iste primjedbe kao i do sada u ovoj rubrici.

— Ur.

Naše je glasilo u svojem broju od 16. jula donijelo članak pod gornjim naslovom, u kojem se ističe, kako pojedinci traže prije svega ideološko opredjeljenje umjesto podjele rada. Sa mnogim se stvarima u članku ne možemo složiti. Sa pitanjem našeg problema svaki bi emigrant morao biti na čistu. On je jasan i određen bez razlike da li smo mi kao pojedinci pripadnici ove ili one ideologije ili čisto jugoslovenska ili hrvatska i slovenska. Ne bi se smjelo uskogrudno shvatiti pitanje Istre. Ni sa čisto hrvatskog, ni sa čisto jugoslovenskog stanovišta. Naše opredjeljenje u tom pravcu je stvar pojedinca, stvar savjesti, stvar neosporno i sredine u kojoj kao pojedinci živimo širom Jugoslavije. I ne može se vidjeti nikakvo zlo ako ljudi ove ili one ideologije rade za stvar Istre.

Pitanje Istre mora svima podjednako biti sveto i uzvišeno i tu se zaista slažemo sa piscem članka da treba utvrditi podjelu rada i to sa mnogo širokogrudnosti i uvjerenosti prema ideološkom shvatanju druga emigranta. Ipak ima zablude u tome da je svaka svrha našeg rada ili da treba da bude antifašistička. Mi to čak niti ne moramo biti. I ne mora biti tvrdnja tačna da će se samo sa neslankom fašizma riješiti naš problem.

Nas se kao emigrante ne mora ticati mnogo tko je na vlasti i sa kakvom ideologijom, osim u toliko u koliko se više može postići za stvar Istre! Svaki narod i država vodi brigu o svojem uređenju. Mi znamo što je problem Istre i kako bi ga lako riješili kad bi od nas zavisilo. I tu se slažemo sa piscem članka da bi djelovanje prema struji koja je pojačala nasilje trebalo biti jače, ali ne i jedino. Ja n. pr. mislim da stvar Istre treba promatrati sa čisto jugoslovenskog nacionalnog i državnog stanovišta, ali dozvoljavam da za stvar Istre može učiniti mnogo i onaj koji stoji na ideološkom stanovištu hrvatskom ili slovenskom. Drugim riječima u stvari Istre ne bi smjelo biti ni starih i mladih, ni pristajaće ove, ni one ideologije, već bi ovi morali biti na jednoj, apsolutno jednoj liniji. I možda je baš stav promatranja probudio i budi mnoge. Posmatranje i čekanje može imati i dobrih i loših strana, a možda više loših nego dobrih. Mnogi malodušnici, koji su klonuli i duboko sagнули glave za stvar Istre ne mogu biti od koristi, a svi ostali koji nisu malodušni morali bi zaista da se nadju i podijele rad. Prikodražan.

Treba ići naprijed!

Gradjanske demokracije dižu se u obranu kulture i napretka. Fašizmi ugrožavaju progres. Njihova bahata nasrtljivost nailazi na protunavalu. Nema »propasti zapadnoevropske civilizacije«. Pozitivne snage se okupljaju i organizuju za odlučnu borbu protiv fašizma. Naša emigracija ne ostaje izolirana van toga značajnog društvenopolitičkog gibanja. To je dokaz naše životne snage.

Postavlja se pitanje: zašto tek sada? Ko je kriv, da se tek danas aktivira naš pokret? Da li vodstva naših emigrantskih društava, samo ona ili i emigracija uopće? Svi smo mi krivci, koji više koji manje. Medjusobna trvenja, lični interesi, simpatije i antipatije, to je krivo. A radi se o: biti ili ne biti.

Razvitak emigrantskog pokreta je nazadovao. Mi smo se uspravljivali, kao premoreni teškim radom. Opasno mrtvilo povećavalo se uz deklamacije, pljuskave riječi i fraza o nama i »srotici Istri«. Agenti onih preko mogli su da spavaju mirno i da uživaju u Juđine srebrnjake. Odzvonilo im je. Zapad Evrope se je zapalio. I Jugostok se budi. Ili postepeno nestati u moru »domaćih« ovdje i izgubiti vezu sa starim krajem i našim narodom u njem, ili se trgnuti, okupiti i zbiti redove. Izabrali smo potonje. Ostajemo i ostati ćemo emigranti do konačne pobjede. Organizovani odigrat ćemo značajnu ulogu u cijelom tom gibanju. S nama je pravica i ako gdje gdje protiv »pravca«. Uz nas je naš narod, njegove simpatije i stvarna težnja da nas svestrano pomogne. Udruženi, povezanim snagama, stajati ćemo zdravo s njima. Naše žito pomoći će nam do konačnog cilja. Doma smo kopali ervenicu zemlju i u znoju jeli gorke i tvrde kruh. Oni između nas, koji toga nisu doživjeli, teško nas razumiju, još teže će u naše koleno. Gore po njih. Historija će pitati račun: gdje ste bili? Sto je učinila emigracija?

Teški mali historije udarati će dalje, pregarati one koji zaspuju, i kovati novi život, ljepšu i bolju budućnost našoj djeci svjesnoj emigraciji...

SKOLAN

VOJNICI I RATNI MATERIJAL IZ RIJEKE ZA ŠPANIJU

Rijeka, jula 1937 — U jedan sat po ponoći 15. o. m. otišlo je sa riječke željezničke stanice oko 200 »dobrovoljaca« za Španiju. Bili su obučeni u sive vojničke uniforme. S njima je otišlo 8 poljskih topova, 4 manja auta, 3 kamiona i 4 vagona municije i ostalog ratnog materijala.

Vojnici su otišli javno i pri odlasku su pjevali.

GRADIŠĆANSKI HRVATI I KORUŠKI SLOVENC

O XIII. KONGRESU NARODNIH MANJINA

Glasilo Slovenaca u Koruškoj »Koroški Slovenec« donosi u posljednjem broju uvodnik »13. manjšinski kongres«, a tako isto pišu i »Hrvatske novine«, glasilo Gradišćanskih Hrvata, na uvodnom mjestu o posljednjem manjšinskom kongresu. Ali dok smo mi u posljednjem broju zauzeli negativan stav prema radu dosadanjih kongresa, dotle oba glasila naših manjina u Austriji pišu mnogo opreznije o radu kongresa. Gradišćanske »Hrvatske novine«, u skladu sa svojim lojalnim austropatriotskim stavom, iznose ciljeve manjšinskih kongresa i ne kritiziraju njihov rad, već traže jedino da se sa manjinama bolje postupi. Taj stav Gradišćanskih Hrvata je razumljiv, ako se ima u vidu njihov geografski položaj koji isključuje svaki iredentizam, kao i duhovnu orijentaciju te naše manjine, koja je sa svojim organizacijama uklonjena u austrijsku državnu organizaciju i koja je svojim apsolutno lojalnim držanjem prema državi i prema vladajućoj stranci uspjela da postigne neke koncesije na prosvjetnom polju: »Hrvatske novine« tumače ovako ciljeve kongresa narodnih manjina:

»Ca hoće kongres narodnih manjin? Hoće to da se medsobni žitak med narodne države postavi opet na pravodne temelje. Kongres ishaja iz toga stališća, da vsaka narodnost ima naravno pravo, da si čuva svoju nacionalnu ekzistenciju. Zato kongres odbija nacionalno izjednačenje kot i takov pritisak, s kim se hoće narodne manjine iz njihove dosadašnje domovine izrivati ili nje njihovoj narodnosti otdudjiti. Kongres nadalje ima osvidochenje, da su vsi narodi i deli naroda, je li pripadaju narodnoj većini ili narodnoj manjini; nerazvežljivo svezani s domaćim tlom, ter imaju jednako pravo na zasiguranu ekzistenciju u njihovoj domovini. Kongres nadalje stoji na tom, da je nacionalno-kulturna sloboda razvijanja jedan etički princip, ki je merodavan za odnošaj jednoga naroda prema drugomu ili naroda prema državi. Ovi princip neka se sledi u zakonodavstvu i u praktičnoj upravi, pak neka se iskaže u nutarnje-državnom kot i medjudržavnom pravu.

Osebujno pak se trsi kongres narodnih manjin delovati u tom smislu, da bi se oštro držale internacionalne odredbe za čuvanje narodnih manjin, zadržane u mirovnih pogodbah, pak da ove odredbe priznaju i držu takaj i one države, kim nisu bile polag mirovnih pogodb narodov za istinu branilo i garantiralo pogodbe za narodne manjine. Povoljno občinsko uredjenje pitanja evropskih narodnih manjin najveć od toga odvisi, je li Društvo narodov kot garant manjšinskih pravic svoje dužnosti ispunjuje i je li se pojedini kotrigi Društva narodov za ov cilj zadostnom energijom zalaže ili ne.

Spominjući govor lorda Dickinsona na kongresu u kojemu je istakao da je Društvo naroda zatajilo i u pitanju manjina, »Hrvatske novine« završavaju:

»Kako potrebno je, i kako je jur zadržana ura, da se potribovanja narodnih manjin zadovolju, kažu nam ponoviti pripetanja zadnjih tajednov, u kih je nezadovoljnost narodnih manjin na jednoj i tlačenje njihovih pravic na drugoj strani uzrokovalo nemir i uzbudjenost med državami i narodi. Neuslišene prošnje narodnih manjin i njihovo tlačenje bilo je jedan izmed najvažnijih uzrokov svitskoga boja, a to spoznanje mora biti

KAKO SE U ISTRI KUPE »DOBROVOLJCI«

Sušak, jula 1937 — Uspjeli smo da doznamo sa raznih strana način sakupljanja takozvanih dobrovoljaca za Španiju u Istri. Općinski načelnici, podeštati obvezali su se federalnom fašističkom sekretaru da će sakupiti u svojoj općini izvjestan broj »dobrovoljaca« do određenog roka. Podeštati su tada potražili u općini ona lica koja se može prisiliti da se upišu u »dobrovoljce« i vršili su na njih presiju da se upišu. To su većinom oni koji su optuženi za kakav manji delikt ili koje se svakog časa može optužiti. Ti su stavljeni pred dilemu: ili u zatvor ili u Španiju. Nekoji, kojih familije ovise od općine, dobili su nalog da se prijavu. Nezaposlenima nije dat rad kako bi ih se prisilito da idu, a najmanji broj je onih koji su stvarno otišli svojevolumno.

I tako su podeštati, po uzoru za regrutiranje pred 100 godina izvršili svoju dužnost.

ŠPANSKI »DOBROVOLJCI« SO PRIVILEGIRANI

Uradni list fašistične stranke »Foglio d' Ordini« je prinesel odredbe tajnika stranke, da moraju predvsem dobrovoljcem, ki so se vrnili iz Španije, preskrbeti čimprej delo in jih podpreti. Njihovi otroci in posebno sirote padlih v Španiji imajo prednost pri sprejemanju v poljetne kolonije. (Agis)

državam stalno opominjujući nauk za sadašnjost.

»Koroški Slovenec« iznosi u početku razloge zašto je kongres održan u Londonu. Ti razlozi su po »Koroškom Slovencu« slijedeći:

»London je danes središće najvećega imperija sveta. Njemu so podložni nadstomilijonski narodi in vsa ta mnogoštevilna ljudstva Velike Britanije živijo neovirano svoje lastno kulturno življenje, njih jezik, šege in narodnostne posebnosti je Anglež vedno visoko poštoval. Tej moralni sili se pridružuje materialna moč Londona, zakaj angleški denar, angleško brodovje in orožje in z njim zvezan politični vpliv igra v vseh evropskih zadevah odlučujočo vlogo. S svojim letošnjim kongresom v Londonu so hotele manjšine podčrtati pravnopolitični pomen Anglije radi njenih vzglednih odnosov do podložnih narodov in jo obenem opozoriti na vedno bolj skelečo evropsko rano, na nerešeno manjšinsko vprašanje.

Nadalje iznosi da u Evropi živi preko 40 milijuna narodnih manjina bez pravne i stvarne zaštite, a manjine, kaže glasilo Slovenaca u Koruškoj, bezuvjetno priznaju nedotakljivost državnih granica, ali zahtjevaju da im država garantira nesmetan slobodan razvoj, da ih zaštiti pred tlačenjem i zapostavljanjem. Kongres traže obaveznu zaštitu manjina za sve države, oni »... vršijo vsekakor miroljubno poslanstvo, le žal da njih mnogoletna in trudopoina prizadevanja še vedno nimajo beležiti vidnih uspehov. Nasprotno, zdi se, kot bi bil njih klic glas vpiočega v puščavici.

List prelazi u otvorenu kritiku ne samo manjšinskih kongresa, već u kritiku postupka sa Slovincima u Koruškoj, iznosi detalje o tlačenju Slovenaca u Koruškoj usprkos jasnoj izjavi kancelara Schuschnigga i kaže:

»Tudi položaj naše slovenske manjšine na Koroškem nikakor ni v skladu z načeli manjšinskih kongresov. Svobodnega razvoja slovenske kulturne samobitnosti ni, kajti odstranili so osnovni pogoj za njeno rast s tem, da so izrinili slovenski materni jezik iz ljudske šole, te najvažnije kulturne njive vsakega naroda. Obsto našega slovenskega kmeta na njegovih tisočletnih grudih so skušali zaščititi na ta način, da so pošiljali na njegovo mesto tužce, ponajveć inozemce. Kako živo se tu pogrešaja načela manjšinskih kongresov, kjer so ravno Nemci najmočnejše zastopani!

List završava:

»Usoda manjšine je žalostna, najbolji žalostna tam, kjer jo kroljijo narodni prenapetneži ali pa odpadniki. Kljub temu imajo narodne manjšine mirno vest, saj se borijo za pravico, ki je podlaga države in mirnega sožitja med narodni ter pogoj vsake resnične kulture. In še je pravica, čeprav sirota, božja dekla! Zato naša slovenska manjšina z drugimi vred ne bo odnehala trkati na vrata pravice, v zavesti, da s tem najbolje služi svoji domovini, njenemu poslanstvu in kršćanski kulturi!

Još jedna razlika se opaža između pisanja »Hrvatskih novina« i »Koroškog Slovenca«. Dok »Koroški Slovenec« donosi opširno traženje Baska i napuštanje kongresa sa strane baskijske delegacije uz protest, o čemu smo javili u posljednjem broju, dotle »Hrvatske novine« niti riječju ne spominju taj simptomatičan incident.

UOČI SV. ĆIRILA I METODA ZAPALILI SE KRESOVI U DANAMA

Dane, jula 1937. — Još ovog proljeća smo očistili našu borovu šumu i pustili van šume granje da se suši. — Ostalo je bilo nekih dvadesetak kupova toga suhoga borovog granja i dočekalo tako dan uoči blagdana sv. braće.

Kod nas je, kako je poznato, bio prije rata običaj da se uoči sv. Ćirila i Metoda pale kresovi po svim brdima, ali su odmah iza rata vlasti bile zabranile te kresove. Kad su bili zabranili škole Družbe sv. Ćirila i Metoda, zabranili su bili i kresove.

Medjutim je neko uoči blagdana sve te braće zapalio te kupove granja koje smo bili ostavili da se suši, želeći barem na taj način pokazati da uspomene na naše kresove nije nestalo. Nastala je velika uzbuna, a do drugog dana je bio pozvan na općinu u Lanišće naš poljski čuvar Poropat Ivan zvan Jivče, gdje je povedena istraga. Iza toga su ga pozvali komandantu šumske milicije u Buzet, i tamo su ga otpustili iz službe, jer da je on kriv što su ti kresovi gorjeli, jer da je nekollko dana prije blagdana svetoga Ćirila i Metoda dobio strogo naredjenje da pazi kako se nigdje ne bi pojavili kresovi.

Karabinjeri vode u selu istragu da nadju onoga koji je tu vatru zapalio, ali do sada nisu nikoga našli. Niko od vlasnika izgorjenog granja ne tuži krivca.

PISMO IZ SREDNJE ISTRE

Objavljujemo pismo jedne starije seljakinje iz srednje Istre. Objavljujemo ga onako, kako smo ga primili, bez ispravaka i bez komentara.

...kako nas muče sada u takvim poslovima, sada je pšenica na silu za žet, sije-no nam je vani, sa lozom je puno deļa. i sada ne znam što ćemo raditi, radnika se ne može nać ako ne malo. Svi smo umorni od truda i još nas muče. Kako mi trpimo na tom svijetu.

Još bi imala mnogo da ti pišem ali nije vremena moramo ić svi na posao.

... nam se čini da su svi mrtvi i da se nitko ne brine za nas, kako je Italija obećala mnogo stvari da će se poboljšati, ali još ništa, oni svejednako postupaju strogo s nama.

Sada jedan dan su bili karabinjeri u Bermu, i su čuli svih govorit hrvacki, su počeli kričati da što još nismo zaboravili taj prokleti jezik i su nan govorili da je grijeh da ne umremo svi u tamnice i da će nas konfinirati i svašta su govorili. To nam je obećanje.

Za danas nemam više vremena.

SULČIĆ ALBERT IZPUŠĆEN IZ PREISKOVALNEGA ZAPORA

Trst, jula 1937. — (Agis). — Prispela je vest, da so italijanske oblasti izpustile iz zopora 27-letnega Alberta Sulčića, kamnoseka, po rodu iz Sv. Križa pri Trstu. Imenovani je pred leti pribežal preko Francije v Jugoslavijo. Sel je z doma da bi našel zasluzka. Iz Jugoslavije je šel dalje proti jugu, kjer pa so ga grške oblasti prijele in predale italijanskim. Tu je bil skoro eno leto v preiskovalnem zaporu izrednega sodišča. Ker mu niso mogli ničesar dokazati, je bil pred nekaj meseci izpušćen in poslan na odslužitev vojaškega roka v Sardinijo.

POPISI SUMLJIVIH

Trst, 10 jul 1937. V Trstu in sosednih krajih sestavljajo oblasti seznam vseh sumljivih, seveda predvsem Slovincu in Hrvatov, ki naj bi se meseca jula preventivno za več dni zapri. Za tiste dni namreć pričakujeju v Trstu Mussolinija. Tedaj bodo spustili v morje novo oklopnjačo »Vittorio Veneto« in za to priliko da je duće prijavil svoj obisk. To je tem bolj verjetno, ker so že razne ustanove in društva prejela ukaz, da naj si preskrbijo italijanske trobojnice za vsa okna svojih sedežev.

UHAPŠEN RADI VATRE SV. IVANA

Brzi, jula 1937. — Kao što je u ovim našim krajevima od davnih vremena stari običaj, da se u predvećerie sv. Ivana zapaljuju baklje, koje se nose po polju oko žita, da je to ove godine učinio naš seljak Ućić Ivan, ali na svoju nesreću, jer još nije ni sama do kraja baklja dozorila, već su se kraj njeza stvorili karabinjeri, uhapsili ga i do danas nije pušten na slobodu.

Ograničena sloboda kretanja političkih emigranata u ĆSR

Javljaju iz Praga: Jučer je izdana državna naredba, prema kojoj se u budućie njemački i austrijski emigranti ne će smjeti zadržavati u pograničnim kotarevima. Povrh toga ograničeno je zadržavanje i u Pragu. Emigranti će biti smješteni u osam unutrašnjih kotareva Ćehoslovačke, tako da će biti lakše pratiti njihovu djelatnost.

FRONT NA SOĆI NA FILMU

Poduzeće Tobis će uskoro završiti sa snimanjem svog ratnog filma »Na Soći 1917«. Veliki je broj naših ljudi koji se sjećaju strahote koje su na Soći preživjeli, pa će imati priliku — gledajući ovaj film — da ožive sve svoje uspomene iz strašnog Svjetskog rata. Glavnu žensku ulogu igra Sybilla Schmitz.

Talijanske trojke

Po uputstvima ministarstva propagande, koje je vodilo lakozvanu demografsku bilku, rodila je jedna talijanska seljakinja trojke, dva muška i jedno žensko. Od dvu cela je dobila 1200 lira nagrade, pa im je dala na krstu ova imena: Benito, Vittorio, Italia. Kada su prijateljice pitale, kako su djeca, ona im je odgovorila: »Benito jede, Vittorio spava, Italia plače«.

Moneta del Impero

U Italiji je tedan prigodom proslave carstva nov car, takozvan »Moneta del Impero«, imperijalni novac.

Pitanje: Poznaš li nov imperijalni novac?

Odgovor: (treba izvrnuti džepove): Evo ga!

Razlika između Talijana prije i sada

Kakova je razlika između Talijana prije abezinskog rata, dok je Italija bila kraljevina (regno), i sada, kada je Italija carstvo (impero)?

— Dok je Italija bila kraljevina (regno) svaki Talijan je bio »regnicolo« a sada kada je carstvo (impero), sada je »impericoloe«.

PREGLED DOGODJAJA

U JUGOSLAVIJI

KONKORDAT

između Jugoslavije i Svete Stolice izglasan je u Narodnoj skupštini s 167:128. Konkordat neće biti sada podnesen senatu, dok se ne smire strasti, izjavio je predsjednik vlade dr. Milan Stojadinović, i dok se ne sporazumlje izravno sa Srpskom pravoslavnom crkvom. XI. član konkordata govori o katolicima, pripadnicima narodnih manjina u Jugoslaviji, kao i o jugoslovenskim narodnim manjinama u drugim državama. Taj član glasi:

»Postupanje sa katolicima, koji stanuju u Kraljevini Jugoslaviji i koji pripadaju narodnim manjinama gledom na upotrebu njihovog materinog jezika u vjerskim obredima, u vjerskoj nastavi i u crkvenim udruženjima, neće biti manje povoljno nego postupanje koje, na teritoriju one strane države, koja odgovara rečenim manjinama, određuje pravni i stvarni položaj građana jugoslovenskog porijekla i jezika.

Kako je jugoslavenska vlada bez odlaganja prihvatila ovu odredbu povoljnu po jugoslovenske manjine, Sveta Stolica izjavljuje, da će, u skladu sa načelima, koje je svagda branila u pitanju upotrebe materinog jezika i dušobrižništvu, u vjerskoj nastavi i u životu katoličkih organizacija, zauzetim, prilikom zaključivanja budućih konkordatskih konvencija sa drugim državama, da se u njih unese istovjetna odredba radi zaštite jugoslovenskih manjina.

Apostolska nuncijatura u Beogradu je tu 2. alineju čl. XI. objasnila, prema izvještaju predsjednika vlade g. dra Milana Stojadinovića pred odborom Narodne skupštine za Konkordat, ovako:

»Što se tiče čl. XI al. 2. jasno je da je Sv. Stolica saobrazno principima, koje je ona uvijek zastupala odnosno upotrebe materinog jezika u dušobrižništvu u vjerskoj nastavi i u životu katoličkih organizacija, neće prestati da se interesuje za jugoslovenske nacionalne manjine, čak i u slučaju da u buduću ne bi došlo do zaključenja drugih konvencija o Konkordatu.«

PATRIJARH VARNAVA

umro je u noći između 25 i 26 o. mj. u Beogradu. Pokopan će biti u četvrtak u crkvi sv. Save u Beogradu uz velike svečanosti.

Patrijarh Varnava rodio se 29 augusta 1880 godine u Plevljama u srpskoj kući Rosića. Osnovnu školu je svršio u Plevljama, a zatim 1899 godine prizrensku bogosloviju. Kao pitomac ruskog Svetog Sinoda otišao je u Petrograd, gdje je primljen za redovnog studenta Duhovne akademije. Juno mjeseca 1905 godine promoviran je za kandidata bogoslovije, a prije toga na nekoliko mjeseci Petar Rosić je prunio monaški čin i postao monah Varnava. 6 maja 1905 rukopoložen je za djakona, a 5 juna za jeromonaha. Poslije završenog školovanja u Rusiji, jeromonah Varnava je poslan od strane našeg ministarstva vanjskih poslova u Carigrad i postavljen je za svećenika pri našem poslanstvu.

Na dan 10 aprila 1910 godine, carigradski patrijarh Joakim III posvetio je Varnavu Rosića za episkopa glavničkog s tim da upravlja kao titular veleško-debarskom mitropolijom. Po oslobodjenju Južne Srbije, srpska vlada je postavila episkopa Varnavu za administratora svih južnih eparhija, a za vrijeme svjetskog rata on je jedno vrijeme proveo sa srpskom vojskom, a onda je imao važne misije u Rusiji. Poslije rata on je oper. preuzeo upravu južnih eparhija. God. 1929 izabran je za mitropolita Skopskog, na kome ga je položaju zatekao i izbor za patrijarha srpskog. Za patrijarha je posvećen 12 aprila 1930 godine.

Patrijarh Varnava je bio i crkveni poglavar naših pravoslavnih Istrana u Peroju, pravoslavnih u Trstu i Zadru.

OTKRIĆE SPOMENIKA

braći Antunu i Stjepanu Radiću u Trebarjevu izvršio je dr. V. Maček u nedjelju uz veliko slavlje.

U OSTALOM SVIJETU

U ŠPANIJI

se borbe nastavljaju. Iza osvojenja Bilbaoa, madridska vlada je prešla u ofenzivu i bila osvojila izvjestan teren sa gradom Brunete na sjeverozapadu Madrida. Medjutim Franco je prešao u protuofenzivu, doveo je svježe čete, naročito iz Biskaje, i u užasnim borbama od nekoliko dana uspio da povrati jedan dio izgubljenog zemljišta sa gradom Brunete, kojega je prije toga razrušio.

Borbe se nastavljaju nesmanjenom žestinom.

ODBOR ZA NEMIJEŠANJE

nastavlja radom kao i do sada. Listovi javljaju da će na sjednici u petak doći do sporazuma, što izgleda da neće biti baš tako lako, znajući suprotna stanovišta između demokratskih i fašističkih država, Engleske i Francuske s jedne, i Italije i Njemačke s druge strane.

GUGLIELMO MARCONI

talijanski izumitelj, senator i pretajednik Akademije umro je. Po ocu je bio Talijan, a po majci Englez. U Italiji se s nestrpljenjem očekivalo otvaranje njegove oporuke u nadi da je u njoj i politički dio u kojem uzdiže fašizam, ali Marconi je u oporuci odredio jedino nasljednika svoga imanja, svoju kćer Elektru.

Jože Križaj je živ

Pariz, 25 jula. — »Il Nuovo Avanti« javlja: Doznajemo da je avijatičar Jože Križaj oslobođen uslijed zamjene između valencijske vlade i generala Franka. Križaj je u novembru prošle godine, iza jedne zračne bitke, bio zarobljen i vjerovalo se da je streljan.

Zagreb, jula 1937. — Već par mjeseci smo znali da je Križaj živ, ali tu vijest nismo javljali dok je Križaj bio u zarobljeništvu iz razumljivih razloga. Kada je bila došla vijest da je Križaj streljan, mi smo bili donijeli njegovu sliku iz Paramountovog žurnala i posvetili smo mu bili par toplih redaka. Onjemu je tada, kao pokojniku, pisala skoro sva naša iseljenička štampa u Sjevernoj i Južnoj Americi i sva talijanska antifašistička štampa, većina jugoslovenskih i stranih listova. Jer vijest da je mrtav, bila je skoro sigurna. Još kada su se iz Albacete vratile njegove stvari u Ljubljano, tada je bilo sigurno da je poginuo. Mi smo se tada bili obratili direktno u Albacete, gdje je Križaj

bio prije zarobljeništvu, jednom našem pretplatniku-dobrovoljcu s molbom da nam javi ako što detaljnije znađe o smrti Križajevoj, ali taj naš emigrant dobrovoljac nam nije mogao ništa javiti.

Sretni smo da je Križaj živ. Jedna žrtva manje. I jedan dragocjeni život više u redovima naše emigracije.

Još pred malo vremena se u Sušaku u kinematografu vikalo — Slava Križaju! — prigodom prikazivanja filma gdje se vidi pad i zarobljeništvu Križajevo. Vjerujemo da će svi oni, zajedno s nama, biti sretni da su nekrolzi Križaju bili, na sreću, preuranjeni i da će srdačno pozdraviti našega Jožu Križaja pri povratku u domovinu.

TRŽAŠKA POKRAJINA V ŠTEVILKAH

Statistični urad je objavil u svojem 34 zvezku izvleček iz ljudskega štetja 21 aprila 1936 za Trst i tržaško pokrajino.

Tržaška pokrajina obsega 30 občin i statistični podatki so objavljani na 13 različnih tabelah za istotolikimi različnimi podatki. (gostota, družine, hiše itd.) Seveda ni nikjer omenjene razlike u narodnosti... Podatki se nanašajo tudi na zadnja ljudska štetja in to iz let 1869, 1910, 1921, 1931 in 1936. Od ljudskega štetja 1. 1931 pa do 1936 je pristočno prebivalstvo porastlo od 348.494 na 357.142 to je za 2,5 posto, bivajoče prebivalstvo pa od 350.220 na 351.595, t. j. za 0,4 posto. V Vzh. Afriki in drugih italijanskih kolonijah se nahaja 3.465 oseb, od teh je 2.609 iz Trsta z vštetiimi 16 ženskami (v kolonijah so torej samo moški!) in 856 ter ena žena iz province. V inozemstvu je bilo 987 oseb od tega 864 iz Trsta in 123 iz province. Od prirataka 8.648 oseb gre na račun prirastka rojenih nad umrlimi 4.655 in na račun imigracije (to je priseljevanja tako imenovanih »regnicolov«) pa 3.993.

Vratilo se bolestan iz Španije

FAŠISTA IZ RAČJEVASI I NASTRA-DAO RADI PRICANJA

Račjavs, jula 1937. — Prošle nedjelje održali su ovdášnji fašisti neki uži sastanak u gostioni kod Medice. Sastanak je bio savzan radi toga što se vratilo iz Španije, gdje je bio u službi generala Franka, sin ovdášnjeg vodje fašista Jurčeva. On se vratilo teško bolestan. Na tom sastanku je pričao o strahotama u Španiji, pozvao sve prisutne da ne daju svoje sinove u Španiju. Došlo je do loma, jer su jedni počeli protestirati protiv takovog »defetističkog« držanja, dok je većina pristala uz Jurčeva i izražavala svoje negodovanje protiv slanja »dobrovoljaca« u Španiju.

Radi toga događaja bio je Jurčev pozvan na odgovornost od karabinjera u Lanišću, a kasnije ga je pozvao i prefekt u Pulu. Čini se da mu je očitao dobru bukvicu, jer je Jurčev sav potrt. — Doznajemo iz njegove najbliže okoline da će Jurčev sa cijelom familijom istupiti iz fašističke stranke. Mi, medjutim, u to ne vjerujemo, jer poznamo dobro Jurčeva i mnoge njegove prijatelje iz Račjevasi.

»LA VOCE DEGLI ITALIANI«, NOVI DNEVNIK TALIJANSKIH EMIGRANATA

Pariz, jula 1937. — Dugo najavljeni dnevnik talijanskih emigranata u Francuskoj »La voce degli Italiani«, izašao je 11 o. mj. List izlazi na četiri stranice, a nedjeljom na šest. Ima sve rubrike, kao i ostali dnevnik, a u svakom broju ima feljton na francuskom jeziku u kojem prati pisanje talijanske fašističke štampe.

Iz apela objavljenog u prvom broju, vidi se da se list obraća svim Talijanima u inostranstvu:

»Talijani koji ste u inostranstvu, »La voce degli Italiani« je vaš list, pisan za vas i zajedno s vama u ime zajedničkih patnja, zajedničkih interesa i zajedničkih ideala. Ovo je list talijanskih radnika, seljaka, zanatlija i talijanskih trgovaca, to je list madih Talijana koji hoće da se oslobode rugla fašističkog odgoja, list talijanskih žena, list cijelog talijanskog naroda.«

JAPANCI

su ponovno navalili na Kinu. Iskoristili su zabunu u Evropi radi Španije i događaja u Rusiji. Japanci traže samostalnost i utjecaj Japana u dvije kineske provincije. Navalili su na Peiping i opkolili ga. Traže pokoravanje cijele Kine japanskom utjecaju. Japanci se tom prilikom služe metodom svih imperijalističkih država — isto, na pr., kao Italija u Abesiniji. Karakterističan je na pr., izvještaj japanskog minist. vanjskih poslova Hiroca u japanskom parlamentu 26 o. mj. On je, medju ostalim, rekao:

— Radi toga, što su protujapanski po-

V TRSTU SO SPUSTILI V MORJE VOJNO LADJO „VITTORIO VENETO“

V nedeljo 25 julija so spustili v ladjedelnici sv. Marka v morje veliko oklopnico »Vittorio Veneto«. Enako ladjo, ki bo imela ime »Littorio«, bodo spustili v kratkem v Genovi. S tema dvema ladjama se bo število novih in modernih linijskih ladij zvišalo na šest. Kajti štiri stare oklopnice so popolnoma modernizirali in prenovili. Stanje italijanske mornarice bo sledeče: 6 linijskih ladij, 19 križark po 10.000 ton, 12 križark po 5 do 8.000 ton, 15 izvidnih ladij, 44 rušilcev, 36 torpedovk in 98 podmornic. »Vittorio Veneto« je največja vojna ladja, ki je bila zgrajena v ladjedelnih pri sv. Marku. Tu so bile zgrajene vojne ladje »Trieste«, »Flume«, »Cadorna«, »Attendolo« in »Garibaldi«. Združene ladjedelnice (Cantieri Riuniti dell' Adriatico) so zgradile do sedaj 1209 ladij od teh 746 za trgovsko mornarico v skupni tonazi 1.317.694 ton in 192 vojnih ladij s 365.029 tonami, ter še 201 pomožnih ladij za vojno mornarico s 31.429 tonami. Združene ladjedelnice obsegajo 4 ladjedelnice, 1 strojno tovarno, 1 livarno železa in bronu, letalske delavnice, delavnice za mostove in žerjave ter elektromehanske delavnice. »Vittorio Veneto« je 230 m dolga in ima 35.000 ton. Obožovana bo z najmodernejšimi topovi, ki so popolnoma italijanske konstrukcije. Imela bo baterije velikega kalibra za streljanje na daljavo, baterijo za streljanje na podmornice in baterijo proti letalom. Postavljeno bo več katapult za spuščanje letal. Gonilni stroji so zgrajeni v tovarni strojev pri sv. Andreju. Ladja bo imela 4 vijake. Za spuščanje v morje so porabili čez 30 ton masti, ki so jo morali stalno držati pod ledom, da se ni stopila. Največja ladja, ki so jo zgradile ladjedelnice pri sv. Marku je bila »Conte di Savoia« s 48.000 tonami.

V TRSTU REKRUTIRAJO VOJAKE ZA ŠPANIJO

Trst, julija 1937. (Agis.) — Zadnji rekruti, ki so bili vpoklicani so bili v Trstu razdeljeni in odbrani v dve skupini. Ena skupina je v običajnih uniformah vadila in paradirala po mestu, druga skupina pa je dobila posebne uniforme in kape, in je ostala strogo ločena in strogo izolirana v vojašnicah. Sprva so mislili ljudje, da bodo poslani v italijanske kolonije, toda po uniformah so spoznali, da to ne drži. Kmalu se je pojavila misel, da so namenjeni ti rekruti za Španijo. Res so po nekaj mesecih izginili in do sedaj domačini od njih niso prejeli glasu, kar bi če bi šli bodisi v notranost Italije ali pa v italijanske kolonije. Zato so tembolj prepričani, da so bili poslani v Španijo.

Hapšenje starog seljaka

Rašpor, jula 1937. Nemili slučaj sa jednim prosiakom, starim oko sedamdeset godina, imenom Gustinčić Josip desio se prve dane ovoga mjeseca u našem selu. Ovaj starac već godinama prosičiji po našim selima, gdje ga i svako pozna ali karabinjerima iz Lanišća nije bio po čudi, uhapsili su ga i otjerali u Lanišće pod izlikom da je nepoćudan element i da vrši po selima antifašističku propagandu. Ono malo sirotinje što je isprosjačio i nosio u vreći rasuli su u blato. Ne znamo što je dalje bilo s njime.

kreći u Kini stalno bili pomagani, došlo je do mnogo sukoba. Pregovori, koji su se vodili, da se poboljšaju japansko-kineski odnosi, nisu uspijevali radi pasivnog otpora kineske vlade u Nankingu. Japan ide u prvom redu za tim, da se uspostavi čvrsto stanje u istočnoj Aziji pomoću izmirenja i suradnje Japana, Mandžurije i Kine. Pri tome će svakako suzbiti prodiranje komunističke ideje na istok. Da se osigura imanje i život japanskih državljana u Kini, japanska vlada je poduzela sve mjere. Medjutim ključ za rješavanje svih sporova leži sada u ruci Kine.

Stara priča o vuku i janjetu ponavlja se eto i na dalekom Istoku.

MALE VESTI

— Sinčić Anton iz Gračišća osuđen je na 3 mjeseca i 15 dana zatvora u Pulj zato što je tvorno napao svoju mačehu Putinja Antoniju.

— U Medulin je došao duca di Spoletto da posjeti bataljon »San Marco« koji je tamo na vježbama. Ujedno su u Medulinu i balile u koloniji »Arnaldo Mussolini«.

— Buršić Anton Šimunov, star 15 godina, iz Svetičenštine teže je ranjen na radu pri kopanju bauxita kod Svetvinčenta.

— U Genovu je iz Nizze doputovalo 56 jugoslovenskih inženjera, koji su dočekani najljubaznije, piše »Lavoro Fascista«.

— Objavljena je sedma listina palih talijanskih legionara u Španjolskoj. Na ovoj listini se nalaze imena 31 talijanskog legionara, koji se pali u borbama poslije zauzeća Bilbaoa na sjevernoj španjolskoj fronti.

— V imeniku, ki so jih prinesli italijanski listi o padlih v Španiji sta omenjena Furlan Vit in Gregori (Gregorič?) Ludvik.

— V Grgarju so po dolgem času aretirali Ivana Doljaka, znanega tatu, ki je obdolžen, da je okradel cerkev v Šempasu in naredil 6.000 lir škode. Na vesti ima še mnogo drugih tatvin.

— Na 1 leto zopora in 2.000 denarne kazni je bil obsojen 70-letni Josip Uršič iz Crniča, ker je kradel napisne tablice z vojaških grobov.

— Možečić Viljem iz Mirna je dobio teške poškodbe pri avtomobilski nesreči.

— V Podbrežju pri Sežani se je zgodil strašen umor. Ko se je vračal 50-letni Ivan Benčina s sežanskega sejma, kjer je prodal za okrog 5.000 lir živine, proti domu, so ga napadli neznanji roparji in ga ubili. Domneva se, da so bili dobro informirani o Benčinovem denarju, katerega pa je Benčina izročil svoji hčerki, tako da so morali morilci zadovoljiti samo s 300 lirami. Karabinerji so uvedli strogo preizkavo.

— V Fužinah pri Ajdovščini je zgorela hiša posevnici Vovk Mariji, ki trpi okrog 10.000 lir škode. Gospodarsko splotje je zgorelo Alojziju Bratini iz Ajdovščine. Pri tem so uničeni vsi shranjeni pridelki.

— V Fužinah pri Ajdovščini je utonil 59-letni Fran Šapla.

— Putnik priredi od 7 do 9 augusta t. l. tridnevni izlet v Benetke, Padovo, Trst in Gorico. Cena vožnji, prehrani in prenočišču ter kolektivnemu potnemu listu znaša 525 Din.

— Teže je bil ranjen 45-letni Josip Medved iz Divače, ko se je peljal z vozom proti Trstu. Zaradi avtomobilov so se volli splašili in prevrnili voz in voznika.

— Rumunjski prestolonasljednik Mihajlo stigao je na otoke Brioni kod Pule gdje će ostati duže vremena na ljetovanju.

— Službena talijanska agencija Stefani počel će od 1 augusta iznova s redovitim izvješćivanjem iz Londona, što znači da je englesko-talijanska novinarska zategnutost popustila.

— »Regime Fascista« je pričel z grožnjami italijanskim izletnikom, ki potujejo v Francijo. Poziva, da se izda lista tistih, ki zapravljajo denar v inozemstvu.

— 17. julija se je vrnilo već kot 450 ranjenih italijanskih legionarjev z balkovske fronte z ladjo »Gradisca«.

Obiščite VI. MARIBORSKI TEDEN

od 31. VII. do 8. VIII. 1937.

(50% popusta na železnicah od 29. julija do 10. avgusta 1937.)

VELIKA GOSPODARSKA IN KULTURNA REVIIJA!

Industrija — Tekstil — Obrt — Trgovina — Kmetijska razstava — Prva fitopatološka razstava — Pokušnja vin — Zgodovina — Umetnost — Grafična razstava — Tujski promet — Modna revija — Akvaristična Kuncerejska — Golobarska razstava — Razstava malih živali — Kongresi — Koncerti — Gledališke predstave na prostem — Sport — Veselični park na razstavišču

Mariborski otok, najlepše kopa-lišče v Jugoslaviji — Zeleno, romantično Pohorje — Gostoljubni, lepi Maribor

VAS VABIJO!

NAŠA KULTURNA KRONIKA

RECENZIJA KNJIGE J. DEFRANCE-SKOGA U »JUTRU«

Ljubljansko »Jutro« donosi u svojoj kulturnoj rubrici recenziju knjige Jose Defrančeskoga »C. i K. ratni logori«, o kojoj veli: V tem delu opisuje malo znano življenje v taboriščih, ki jih je avstrijska vlada ustanovila za prebivalstvo evakuiranih krajev. Pisec je kot otrok doživljal strahote teh taborišč, pa nam pripoveduje najprej o svoji ožji domovini Istri, nato pa o evakuaciji o življenju v taboriščih. Izčrpno prikazuje njih organizacijo in upravo uredbe in ukaze, zatresljivo slika vse strašno životarenje skozi tri leta v teh človeških klavnica, kjer so trumoma umirali otroci, slabotne žene in starci od gladi, mraza in nesnage. Pisec je poleg tega zabeležil še nekatere interesantne spomine na leta v zaledju in opisal mornariški upor v Pulju. Knjiga je težak in obtožjoč dokument o onih dneh svetovne vojne, ko je cena človeškega življenja padla na ničlo.

Knjiga stane Din 30 in se naroča pri viscu. Osijek, Reiznerova 55.

»SELJAČKA MISAO« O KNJIZI DRA MIJE MIRKOVIĆA

Posljednji broj zagrebačkog tjednika »Seljačka Misao« prikazuje opširno i pozitivno knjigu dra Mije Mirkovića »Održanje seljačkog posjeda«, te je preporuča svojim čitateljima.

DR. L. BERCE U »NOVOJ EVROPI«

U posljednjem broju zagrebačke revije »Nova Evropa« piše dr. Lojze Berce o konkordatima pod naslovom: Principi poslijeratnih konkordata.

ZANIMANJE ISTRANA U U. S. A. ZA DOGODJAJE KOD NAS

Od naše saradnice i povjerenice za U. S. A. gđice Mary Vidošić primili smo pismo u kojem nas, između ostalog, moli da preko lista izrazimo čestitke njezine i ostalih Istrana u Sjevernoj Americi g. Ivanu Matetiću-Ronjgovu za njegov veliki uspjeh sa »Roženicama«.

Ujedno izrazuje toplo saučeeše prigodom smrti kompozitora Artura Gervaisa njegovoj udovici, kćerki Blanki, svojoj bivšoj saučenici, i sinu Dragu, našem pjesniku.

VELIKI RIMSKI DNEVNIK »LA TRIBUNA« I ŠALJIVI TJEDNIK »IL TRAVASO« ORGANIZUJU IZLET IZ RIMA U ZAGREB

Veliki rimski dnevnik »La Tribuna« i tjedni humoristični list istog poduzeća »Il Travaso delle idee« prave ovih dana veliku reklamu za jedan izlet vlakom iz Rima u Zagreb, Budimpeštu i Beč. Taj će put stajati 415 lira u trećem, a 560 lira u drugom razredu za Zagreb i Budimpeštu, a oni koji će putovati u Beč dodaju još 175 odnosno 220 lira. U svojim reklamama listovi obećaju u Zagrebu i Budimpešti mnogo zanimivih atrakcija, izleta i priredaba. Putovanje će biti 15 i 16 augusta, kad su u Italiji za činovnike tradicionalni praznici »Fer-ragosto«.

Upozorenje povjerenicima

Do koji dan ćemo poslati punomoći i sve upute novim povjerenicima. Molimo ostala bratska društva da nam u vezi Savezne okružnice »Borba za 6 stranica« čim prije dostave imena povjerenika.

MED GORIŠKIMI SLOVENCIMA U BOSNI

Ljubljana, julija 1937. (Agis). Pod gornjim naslovom je zadnje nedjeljsko jutro donosilo daljši člančić našega rojaka, ki ga je slučajno pot nanesla v Bosno kjer je naletel na naše emigrante. Med drugim pravi:

»... Moje začudenje je pa doseglo vrhunec, ko sem stopil na bližnji hriboček in pred seboj zagledal prekrasne vinograde, brajde in latnike, kakršni so v navadi pri nas na Vipavskem in Tržaškem. Ni dvoma, to morajo biti Slovenci, sem si mislil. Ni mogoče, da bi Bosanci gojili trto, posebno ne na tak način. In ni mogoče, da bi Bosanci dosegli že tak standard življenja, stanovanja in obdelovanja zemlje! Moje slutnje so se uresničile, ko me je pot pripeljala mimo neke hiše, na čigar vrtu sem opazil — radič. Radič — znamenje primorskih Slovencev! Nepobitno znamenje! Ni več dvoma — to so naši ljudje!

Nagovoril sem prvega človeka, ki sem ga srečal. Bil je postarjan možak, ki je z vedrom krevsal nekam po vodo:

— Ej, po Bogu brate, kaži ti meni, jesu li ovo Bošnjaci zasadili toliko lozu? Insanu to bješe kada zapranjeno? A i hrišćani više volješe prepećenice nego vino? Dedé, čiko, kaži!

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

SA ČLANSKOG SASTANKA OMLADINSKE SEKCIJE »ISTRE« NA TREŠNJEVKI

25. o. m. održan je prije podne članski sastanak omladinske sekcije društva »Istra«. Prostorije socijalnog otkseka bile su dobro posjećene. Čudnovata je to i jedinstvena prijava u Zagrebu. Ljetno doba, sunčano vrijeme, a rad društva se aktivira. — Društvo »Istra« je jedino u Zagrebu koje radi i kroz ljeto. Toplo sunce kao da je probudilo našu omladinu na novi život. Da se shvati ovu neobičnu pojavu društvene aktivnosti usred ljetne sezone mora se uzeti u obzir posebni položaj emigrantske omladine. Životni interesi zahtijevaju da se živo radi. Nema ni trenutka da se izgubi. Naša omladina nema ferijalnih kolonija, nema logorovanja. — Ona ne pozna ljetovanje na moru, u planinama. Emigrantska omladina ljetuje na radu, u prašini grada i periferije. Gola stvarnost baca sjenu na omladinu i ona prihvaća rukavicu, upušta je u borbu, organizira se.

Postavljaju se zdravi temelji organizovanom radu omladinskog gibanja uz emigrantski pokret. Tako ćemo shvatiti pojavu nedjeljnih društvenih sastanaka u različitim djelovima grada. Ovoga puta je Trešnjevka dokazala da među radništvom ima najveći broj svijesnih emigranata i najviše ljubavi prema rodnom kraju, narodu Julijske Krajine i emigrantskom pokretu. Među omladinom zapaženo je na sastanku prisustvo članova odbora društva »Istra«. Značaj toga ne da se dosta naglasiti. U toj se pojavi vidi saradnja odbora društva i omladinske sekcije. Koordiniran rad je bezuvjetno potreban. Plodovi te povezanosti u radu već se opažaju. Optimizam aktivnog dijela emigracije dobiva sve više hrane i poleta. Za uspješnu je borbu to potrebno. — Sadržaj usmenih novina obuhvaćen je u glavnom referatima o demokraciji (T. D.), položaju emigrantske omladine (I. B.) o selu u Italiji (F. D.) i recitacijama Ger-

valsovih: »Mirne starega grada« i »Sni kmet«. Prisutni su očevito učestvovali sa zanimanjem u odvijanju drugih usmenih novina i u više navrata živo odobrivali. Da je referat o demokraciji bio malo opširniji bio bi prevencijom razvučen. Inače je na svakom mjestu i u cjelini zanimljiv i aktuelan.

Prostor ne dozvoljava da se opširnije pozabavimo svakim od govora.

U »Položaju emigrantske omladine« dan je vjerni prikaz o dolasku fašizma na vlast, postanku emigracije, njezinom smislu i pažnji emigrantskoj omladini koja joj se — nije posvećivala...

»Selu u Italiji« je ozbiljniji i dokumentiran prikaz položaja sela pod fašizmom. Njegovo postepeno propadanje i osiromašenje a s tim u vezi njegov antifašistički stav. Kod recitacija se primjećuje da je dobro što na pr. Kosovela recitiraju Primorci (Goričani), Balotu Medulinici, Gervaisa Opatijci itd.

U »raznoma« razvila se je na sastanku omladinske sekcije društva »Istra« živahna i temperamentna prava »istrijska« diskusija o potrebama organizacije, agitacije i propagande. Rasprodan je lijepi broj našega lista »Istra«, što pokazuje da omladina shvaća veliku važnost ovog jedinog lista za liči pravi i na cijelu našu svijesnu emigraciju, pa će se vremenom mišljenja govoriti i o emigrantskom dnevniku!

Na sastanak su došla i dva »svježja« omladinska emigranta. Nedavno su prebjegli ovamo. Goli i bos, tako »skuć«, našli su na lijepi susret emigrantske omladine. Prisutni su za čas sakupili malu svotu za prvu pomoć svojim drugovima.

Zivjela naša sloga i solidarnost...
lančina.

IZ DRUŠTVA »ISTRA« U ZAGREBU

Okružnica omladinske sekcije »Istre« u Zagrebu

Zagreb, 27. jula 1937. Svim emigrantskim društvima u Jugoslaviji — Čast nam je izvijestiti Vas o izvanrednom sastanku Omladinske sekcije društva »Istra« u Zagrebu. Na sastanku od 4 ovog mjeseca, gdje je istarska omladina pokazala svoju svijest dokazala je, da nije zaboravila na svoju zadaću što je ima da je izvrši. Prostorije društva bile su dupkom pune.

Kooptirana je nadopuna uprave sekcije i izražena je želja za usku saradnju sa svim društvima emigracije iz Istre, Gorice i Trsta, sa svima onima koje vodi isti cilj, borba protiv fašizma za demokraciju i narodnu slobodu u Julijskoj Krajini.

Dakle istarska omladina otvorila je oči i ona će se u buduću boriti sa svim snagama protiv svih onih koji će nam praviti bilo kakve smetnje u našem radu. Pozivamo sve Vas na aktivnu saradnju sa istim ciljem k napretku i ostvarenju ciljeva emigracije iz Julijske Krajine.

Odbor se konstituirao ovako:
Pročelnik: Benčić Ivan, zamjenik Grakalić Milena i Tumpić Dušan, tajnik Blažina Ivan, zamjenik Pirih Ivan, blagajnik Petaros Stanislav, zamjenik Kalcik Božidar, gospodar Franović Darko, knjižničar Kosmina Milan. Nadzorni odbor: Biček Marija, Renko Rade i Stepančić Viktor. — Pročelnik: Benčić Ivan, Tajnik: Blažina Ivan.

SASTANAK ČLANOVA DRUŠTVA »ISTRA« U ZAGREBU U GOSTIONI ZEČIĆ-GENERALIĆ, U SVETICAMA BR. 11

U nedjelju 1. VII. u 9 sati prije podne održati će se sastanak članova društva »Istra« u gostioni Zečić-Generalić, Svetice br. 11. — Umoljavaju se članovi društva da ovome sastanku prisustvuju, jer se radi o vrlo važnim stvarima, koje su u interesu svih naših ljudi. Očekujemo, da ćemo na tom sastanku vidjeti sve one koji vode računa o našem društvu, a koji do sada nisu još članovi.

POZIV DRUŠTVA »ISTRA« U ZAGREBU

Umoljavaju se sljedeća gg. članovi i ne članovi, da čim prije prijave u tajništvo društva »Istra« pošto se radi o njihovom vlastitom interesu: Rudan I. Ivan, Marić I. Božo, Štemberger I. Tomo, Stanić A. Bernard, Ivančić A. Kocijan, Tić N. Melanča, Batel Matija Mahne I. Josip, Kenda I. Antun, Jurčić L. Josip, Herak A. Antun, Francin A. Ivan, Grlica J. Alojz, Orbančić B. Antun, Franjul Ivan, Mikolavčić J. Bogumil, Šimun G. Janko, Parinčić Franjo.

Poziv svim emigrantima iz Julijske Krajine u Zagrebu

Pozivaju se sv emigranti stanujući u Zagrebu, da se u potrebama raznih intervencija, molba, kao dozvole boravka, zaposlenja, državljanstva itd. obraćaju na društvo »Istra«, koje će im u tim pitanjima dati potrebne informacije. Stranke se primaju svaki radni dan od 9—12 i od 3—8 sati na večer. — Društvo »Istra«, Zagreb.

»Picnic« društva »Jurina i Franina« u Hobokenu U. S. A.

New-York, 10. jula, 1937. Godišnji izlet ili »picnic«, kako to Amerikanci nazivaju, našeg dob. i zab. društva »Jurina i Franina« iz Hobokena, koji se je održao u nedjelju 4. jula t. g. prošao je jedinstveno, iznad svakog očekivanja. Posjet je bio obilan. Poslije srdačnog pozdravljanja i stiskanja ruku između new-yorkških i philadelphijskih učesnika, koji su i ove godine došli da se provede s nama, sjeli smo oko stola za i po zemlji, te u prijatnoj hladovini »Zeman's Park« u North Bergen, N. J., gdje je »picnic« priređen, a na osvježavajućem vjetru, počeo je doručak, koji je stalno prekidan zdravcima iz pojedinih grupa. Raspoloženje bilo je odlično, što se je najbolje vidjelo svakome iz očiju blistajućih se od zadovoljstva. I tako je vrijeme odmicalo u najboljem raspoloženju i zavravi sve do kasno na večer, kad smo se vratili svojim kućama i ponijeli sa sobom najljepše uspomene. Ne mogu da propustim, a da ne spomenem, da nas je i ove godine tom prilikom posjetio naš brat iz krane Dalmacije g. Donko Curač, ex predsjednik Jadranske Straže u New Yorku. Došao je, akoprem bolom u duši, radi gubitka svoje neprežaljene sestre miljenice, samo na čas, da još jednom dokaže svoju odanost i ljubav prema svojoj potlačenoj braći Istranima, protiv čije se je gorke sudbine borio još na rodnoj grupi od malih nogu... Uvjeren sam da interpretiram osjeća sve učesnika, kad mu kažem da mi tu njegovu ljubav za nas, duboko cijenimo i zahvaljujemo mu za njegov posjet. — Mary Vidošić.

Crkvena konferencija u Oxfordu protiv fašizma i antisemitizma

U Oxfordu sastala se je konferencija nekatoličkih vjera, koja je naročito oštar stav zauzela protiv svakog pokušaja koji ide za tim, da se putem rasizma i antisemitizma uzme pravi smisao vjere koja naučavanjem evanđelja treba da bude rasadnica ljubavi između naroda i rasa.

Dr Josip Puntar

Dne 24. julija je umrl u splošni ljubljanski bolnici po dolgoletnom trpljenju dr. Josip Puntar, knjižničar državne knjižnice u Ljubljani. Bil je predvsem odličan poznavalec slovenske literature in kot tak tudi sam pisatelj raznih znanstvenih članov in razprav. Posebno se je uveljavil kot izborni iskatelj in obožavatelj Prešernovih pesmi. Najbolj znano njegovo delo je spis »Zlate črke na posodi Prešernovih gazela«. Bil je vsekozi idealist. Tudi v politični zgodovini Slovencev je mnogo raziskoval. Pred leti je napisal nekaj članov v »Slovenijo« o Beneški Sloveniji in njeni tragični usodi ter se je zelo zanimal za naše Primorje in posebno za našo politično zgodovino. Z njim smo izgubili edinega temeljitega poznavatelja Beneške Slovenije sploh. Škoda, da ga je dolgoletna bolezen vrgla na posteljo in ga pritisla k brezdelju. Gotovo je, da bi nam dal mnogo pobud in mnogo materijala o naši zemlji onkraj meje. Zelo je tarna, da ni ne med mladimi ne med starimi zanimanja za naše politično zgodovino, ki bi nam marsikaj osvetlila. Pripomnil je da je še v tem pogledu marsikaj neraziskanega. Materijala za študij, posebno za študij Beneške Slovenije, ni v Ljubljani nikjer, ampak je razstresen izven našega ozemlja. Tako se ta materijal nahaja v Trstu, Vidmu in kar se tiče vojne l. 1866 celo v Parizu in na Dunaju. Da se to preuči bi bila naloga posebno naših akademikov, ki tam študirajo. Tako smo v kratkem času dveh let izgubili kar dva velika ljubitelja in poročevalca Beneške Slovenije — Tumo in sedaj Puntarja. Kdo ju bo nasledil? (Agis).

RAJKO PRINČIČ

Pretekli teden je umrl v Ljubljani po kratkem trpljenju naš rojak Prinčić Rajko iz Gorice. Bil je vseskozi zaveden Slovenec in se je vedno boril za jugoslovensko idejo in zaradi nje tudi mnogo trpel. Kot železniški uradnik je služboval v Gorici, odkoder je bil izgnan na Češko od pričetku svetovne vojne, kot politični osumljenec, kjer je živel v največjem pomanjkanju. Ob prevratu je stopil v službo tedanje deželne vlade, l. 1931 pa je šel v zaslužni pokoj. Ohranimo mu večer spomin, sorodnikom sožalje! (Agis)

UMRL MARTIN GRGIČ

V Padričah pri Trstu je umrl 9. julija t. l. g. Martin Grgič, lastnik gostilne »Pri Martinu«, posestnik in sodni izvedenec. V njegovi gostilni so se vršile vse narodne prireditve Padričanov; tam so se snidli možaki k razgovoru in posvetovanjem. Vse priprave za postavitve kapele Sv. Cirila in Metoda v Padričah 1898 leta so bile izvršene v njegovi gostilni, in sam je dal stvarni prav za prav pobudo. V mladih letih je bil miličnik okoličanskega bataljona do njegovega razpusta. S svojim neumornim delom za narodno stvar si je pridobil med našimi okoličani velik ugled in zaupanje, da so ga tudi izvolili v tržaški mestni svet. Umrl je v starosti 93 let. Z njim smo izgubili markantno figuro tipičnega okoličana. Naj mu bo lahka domača zemlja!

POROKE

Dne 24. julija se je poročil v Ljubljani g. Leban Ivan, dolgoletni predsednik društva »Zora« iz Sv. Mihaela pri Šempasu, z gđc. Leopoldo Faganelovo iz Nabražine. Srečno!

Pretplata iz Amerike

Naša povjerenica za Ameriku, gospođica Mary Vidošić, poslala nam je 2 dolara za obnovu pretplate za godišina Antona Vidošić — 301 — 10th Ave., New York City.

tukaj, v kraju, kjer je bila popolnoma neznana, čudovito aklimatizirali, da je rodila prav tako vino kakor prej doma. Tudi breskve so prinesli in vsa naša raznovrstna semena in rastline, da si uredijo dom, ki naj bi jih docela spominjal na rojstni kraj. Prodali so na Primorskem svoja posvetva, kupili tukaj bošensko »džunglo«, podrli gozdove in izorali zemljo, da se je zablestela na solncu in začela roditi spočita in de-viška, stoteran sad. Ko stopi danes človek na okolne griče, ne vidi več samo gozdov, ampak prekrasne njive in travnike, vzorne vinograde, prelepe sadne vrtove. Slovenske roke so zgradile nov svet — novo domovino!

Zadovoljni so ti naši ljudje Primorci v Vrbaski banovini. Mlađsi so se popolnoma privadili, starejšim gre seveda težje. Radi tožijo po domu v Vipavi ali na Krasu, vendar na koncu pristavijo:

— Zemlja, zemlja je pa le dobra in jako rodovitna. To nas drži.

Vsako leto izvoziyo na vagone sadja, posebno breskev. Tudi vino prodajo in le malokateri ga ima še kaj doma. Poskusili so aklimatizirati tudi refošk, pa se jim ni obnesel. In fige tudi ne. Oh, pravijo, če bi nam šlo to uspeo, pa bi imeli raj, kakršnega si še doma na Primorskem nismo želeli.

Mladina je kajpada aktivna. Ima svoje pevsko in izobraževalno društvo. Prirejajo tudi diletantске predstave. Le obisk je pičel, ker sobratje slabo razumejo slovensčino. Zato so sklenili sedaj, da bodo prirejali predstave v srbohrvatskem jeziku. Otroci pa govoriyo skoraj samo — srbohrvaščino. Ni čudno. Družijo se z otroki teh krajev in v šoli se uče tudi le srbohrvaščine.

Starejši so si želeli kajpada zerkve. In pridne slovenske roke so si zgradile i cerkev i župnišče, ki pa še ni popolnoma dogotovljeno. Prihaja jim pa opravljat službo božjo duhovnik iz trapistovskega samostana blizu Banjaluke, Nemec po rodu, ker so banjalučki trapisti Nemci.

Tako so si naši pridni Primorci ustanovili novo domačijo, ki je prav lepa in nenavadno podobna goriškim Brdom.

Ko sem se vračal z nekega obiska v slovenski hiši, sem srečal starega Bosanca in ga opozoril na lepo obdelana polja:

— Lijepa su kod vas polja i vinogradi!

— Pa znaš, mi je odgovoril, švabe ko švabe — umiju oni! Ko će s njima na kraju!

Rade Pregarec.